

II. SŇATEČNOST

Během roku 2009 uzavřeli obyvatelé České republiky celkem 47 862 sňatků, méně než v roce dosavadního historického minima (2003). Jde o nejnižší roční počet sňatků v ČR od roku 1918. Výrazně nižší byla v roce 2009 také intenzita sňatečnosti, a to u svobodných i rozvedených osob.

Počet nových manželství se meziročně snížil o 4,6 tis. Oproti roku 2008 přitom ubylo ženichů a nevěst svobodných, rozvedených i ovdovělých. Počet sňatků svobodných se snížil u obou pohlaví stejnou měrou (o 8 procent) na 34,9 tis. u mužů a 35,2 tis. u žen. Pokles absolutního počtu sňatků vyšších pořadí byl o něco markantnější na straně nevěst (o 12 procent na 12,7 tis.) než u ženichů (o 10 procent na 13,0 tis.). Sňatky vyšších pořadí se v převážné většině týkají rozvedených osob, ovdovělí vstupují do nového manželství v řádech stovek případů za rok (1 130 sňatků v roce 2009, kdy minimálně jeden ze snoubenců byl vdovec/vdova). Také zastoupení jednotlivých pořadí mezi opakovanými sňatky se dlouhodobě příliš nemění: 84 procent tvoří druhé sňatky, 14 procent třetí, na čtvrté a vyšší pořadí připadají 2 procenta opakovaných sňatků.

Tab. II.1 Sňatky podle pořadí, 2001-2009

	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Počet sňatků celkem	52 374	48 943	51 829	52 860	57 157	52 457	47 862
Sňatky dvou svobodných	33 918	31 471	33 446	34 178	36 247	32 830	30 315
- podíl ze všech sňatků (%)	64,8	64,3	64,5	64,7	63,4	62,6	63,3
Sňatky rozvedených či ovdovělých	8 233	8 027	8 323	8 320	9 620	9 132	8 109
- podíl ze všech sňatků (%)	15,7	16,4	16,1	15,7	16,8	17,4	16,9
Pořadí sňatku na straně ženicha							
1.	38 841	36 016	38 347	39 149	41 752	38 038	34 865
2.	11 303	10 783	11 265	11 612	13 087	12 092	10 907
3.+	2 230	2 144	2 217	2 099	2 318	2 327	2 090
Podíl sňatků svobodných (%)	74,2	73,6	74,0	74,1	73,0	72,5	72,8
Pořadí sňatku na straně nevěsty							
1.	39 218	36 371	38 605	39 569	42 032	38 117	35 203
2.	11 027	10 594	11 145	11 225	12 782	12 084	10 684
3.+	2 129	1 978	2 079	2 066	2 343	2 256	1 975
Podíl sňatků svobodných (%)	74,9	74,3	74,5	74,9	73,5	72,7	73,6

Přestože bylo ve srovnání s předchozím rokem uzavřeno méně i tzv. protogamních sňatků (sňatků dvou svobodných snoubenců), byl v roce 2009 evidován mírný nárůst jejich podílu na celkovém počtu sňatků. Dlouhodobý trend poklesu, který byl nastartován již na začátku 70. let 20. století, kdy zastoupení protogamních sňatků dosahovalo až k 80 procentům, se zastavil na úrovni 63 procent protogamních sňatků.

V rozložení sňatků podle rodinného stavu snoubenců je však výrazná homogenita stále patrná: téměř 79 procent manželství uzavřeli v roce 2009 snoubenci stejného rodinného stavu. Homogenitu v charakteristikách osob uzavírajících manželství nalezneme také ve struktuře podle vzdělání, věku i bydliště. Mezi novomanželi, kteří uvedli své nejvyšší dokončené vzdělání², bylo 57 procent párů se shodnou úrovní vzdělání, jen u šesti párů ze sta byl rozdíl v úrovni vzdělání dvojstupňový. U 61 procent snoubenců se jejich věk nelišil více než o 4 roky a 58 procent manželství bylo uzavřeno mezi mužem a ženou trvale hlášených ve stejné obci.

Rok 2009 je nově historickým minimem nejen z hlediska absolutního počtu sňatků, ale také intenzity sňatečnosti. Výsledky jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných přinesly již druhý po sobě jdoucí poměrně výrazný propad úrovně sňatečnosti svobodných, kdy při zachování její současné úrovně by do 50 let věku uzavřelo sňatek 56,1 procent mužů a 62,7 procent žen. Až 43,9 procent mužů a 37,3 procent žen by tak zůstalo i v tomto věku svobodnými.

Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku, která je vstupní charakteristikou pro výpočet tabulek sňatečnosti, se snížila nejvýrazněji u mladších osob, zejména do 25 let věku. Tabulkové počty svobodných tak opět rostly a ještě ve věku 30 let by podle výsledků tabulek bylo 73,9 procent mužů a 57,5 procent žen svobodných. Nerovnoměrný pokles prvosňatečnosti podle věku se projevil v dalším posunu průměrného věku při prvním sňatku, ale i (a to mnohem výrazněji) mediánu. Při setrvání sňatečnosti svobodných na úrovni roku 2009 by

² Jedná se o dobrovolně poskytnutý údaj, který v roce 2009 neuvedlo 1 324 nevěst a 1 220 ženichů, necelá tři procenta snoubenců.

polovina mužů vstoupila do prvního manželství až ve věku 39,2 let, polovina žen v 32,4 letech; průměrný věk při sňatku by u svobodných ženichů činil 32,0 let a u svobodných nevěst 29,2 let.

Tab. II.2 Ukazatele tabulek sňatečnosti svobodných, 2001-2009

	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Podíl svobodných mužů ve věku (%)							
20	98,9	99,3	99,4	99,5	99,5	99,6	99,7
25	82,7	87,8	90,1	91,0	91,3	92,5	93,9
30	55,8	62,8	64,7	66,2	66,2	70,0	73,9
35	42,5	47,5	48,1	48,8	48,0	52,8	57,1
40	37,2	41,4	41,6	41,4	40,2	45,1	49,1
45	35,1	38,7	38,5	38,6	37,0	41,9	45,6
50	34,0	37,5	37,2	37,1	35,5	40,4	43,9
Prvosňatečnost mužů (v %)	66,0	62,5	62,8	62,9	64,5	59,6	56,1
Průměrný věk mužů při 1. sňatku	29,3	30,3	30,8	31,0	31,2	31,4	32,0
Medián	31,7	33,8	34,2	34,5	34,2	36,3	39,2
Podíl svobodných žen ve věku (%)							
20	94,7	96,6	97,2	97,5	97,6	97,9	98,4
25	66,6	73,9	76,7	78,2	78,3	80,9	84,0
30	41,2	47,2	48,7	49,3	48,6	53,4	57,5
35	32,7	37,4	37,1	37,3	36,3	41,2	44,8
40	29,6	33,9	33,1	33,1	31,9	36,8	40,2
45	28,3	32,2	31,8	31,3	30,0	34,8	38,4
50	27,5	31,3	30,9	30,3	28,9	33,9	37,3
Prvosňatečnost žen (v %)	72,5	68,7	69,1	69,7	71,1	66,1	62,7
Průměrný věk žen při 1. sňatku	26,9	27,7	28,1	28,4	28,6	28,8	29,2
Medián	27,8	29,3	29,7	29,9	29,7	30,7	32,4

Pozn.: Údaje za rok 2001 vychází z počtů obyvatel k 1. 1. 2001, odvozených od výsledků sčítání lidu.

Pravděpodobnost uzavření sňatku, vypočtená (z II. hlavních souborů událostí) jako poměr počtu sňatků dané generace k počátečnímu stavu generace v daném rodinném stavu a roce, zaznamenává dlouhodobě výrazný pokles v hodnotách příslušných nejmladším sňatkuschným věkovým skupinám. Markantně poklesla sňatečnost 16-19letých i 20-24letých, čímž se již v 2. polovině 90. let přesunula nejvyšší úroveň prvosňatečnosti na věkovou kategorii 25-29letých. Tam však zejména u mužů také klesala, a tak počínaje rokem 2002 připadá nejvíce sňatků na 1 000 svobodných mužů až na věkovou skupinu 30-34 let (57 v roce 2009). Nositeli změn sňatkového chování, kdy se vstup do manželství posunuje do stále vyššího věku, jsou generace narozené na konci 1. a ve 2. polovině 70. let 20. století. A protože sňatečnost svobodných ve vyšších věkových skupinách roste jen mírně, nepokryje pokles úrovně sňatečnosti mladších osob, a celková úroveň sňatečnosti se snižuje.

Tab. II.3 Sňatečnost podle pohlaví, věku a pořadí (na 1 000 osob), 2001-2009

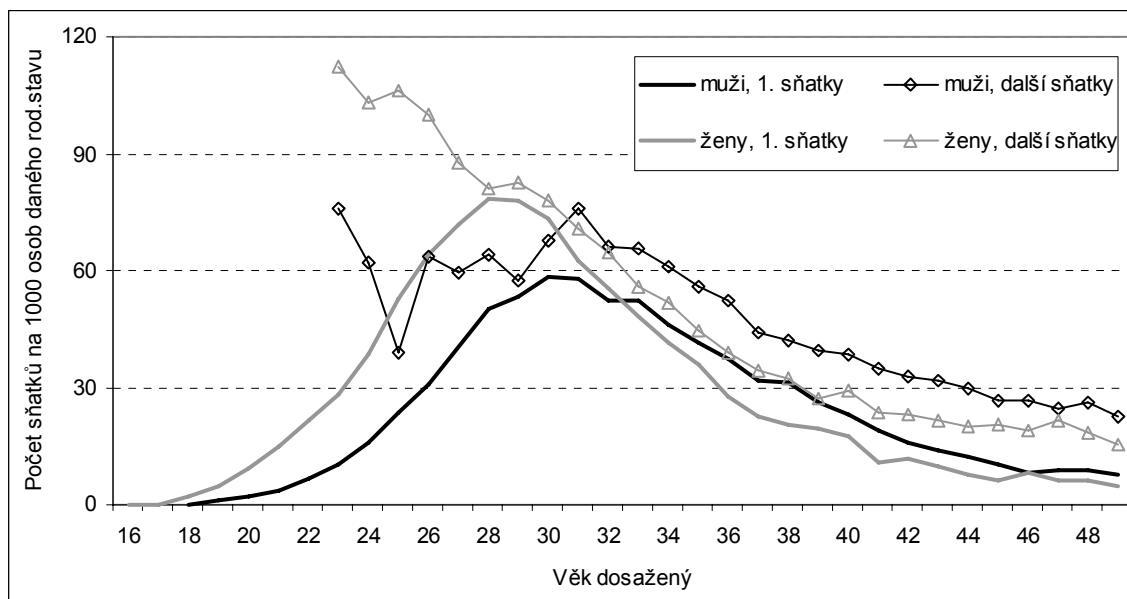
Pohlaví a věk	První sňatky							Sňatky vyššího pořadí						
	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Muži: 20-24	25	16	12	11	11	10	8	123	62	36	47	61	61	56
25-29	70	62	57	53	54	46	39	92	67	58	58	62	62	50
30-34	65	71	75	74	76	65	57	74	71	69	68	74	61	59
35-39	32	34	37	43	47	44	41	53	51	50	53	60	53	47
40-44	14	16	18	18	20	19	18	35	36	38	39	43	38	33
45-49	7	8	9	9	10	9	10	28	26	26	27	29	30	27
Ženy: 20-24	54	39	34	31	31	28	22	166	98	105	111	111	115	118
25-29	94	94	88	86	87	76	69	103	79	80	78	87	87	75
30-34	56	73	80	81	82	70	64	59	59	60	63	69	61	56
35-39	24	24	32	33	37	36	34	33	34	35	38	47	41	36
40-44	11	14	12	14	16	13	13	25	26	27	26	30	28	24
45-49	6	6	6	7	9	7	7	19	18	19	18	21	22	21

Pozn.: Počet sňatků daného pořadí na 1 000 osob (k 1. 1.) příslušné generace a rodinného stavu. Jde o věk dosažený během roku.

Nejvyšší prvosňatečnost vykazovaly v roce 2009 generace narozené na přelomu let sedmdesátých a osmdesátých. Během roku 2009 uzavřelo první sňatek šest mužů ze sta svobodných z generací 1979 a 1980, u svobodných žen byl nejvyšší zaznamenaný poměr nevěst (osm ze sta) v generacích 1980 a 1981.

Ve srovnání s nejvyššími hodnotami měř sňatečnosti z let minulých se maximální úroveň sňatečnosti svobodných opět meziročně snížila, u mužů o více než 10 procent.

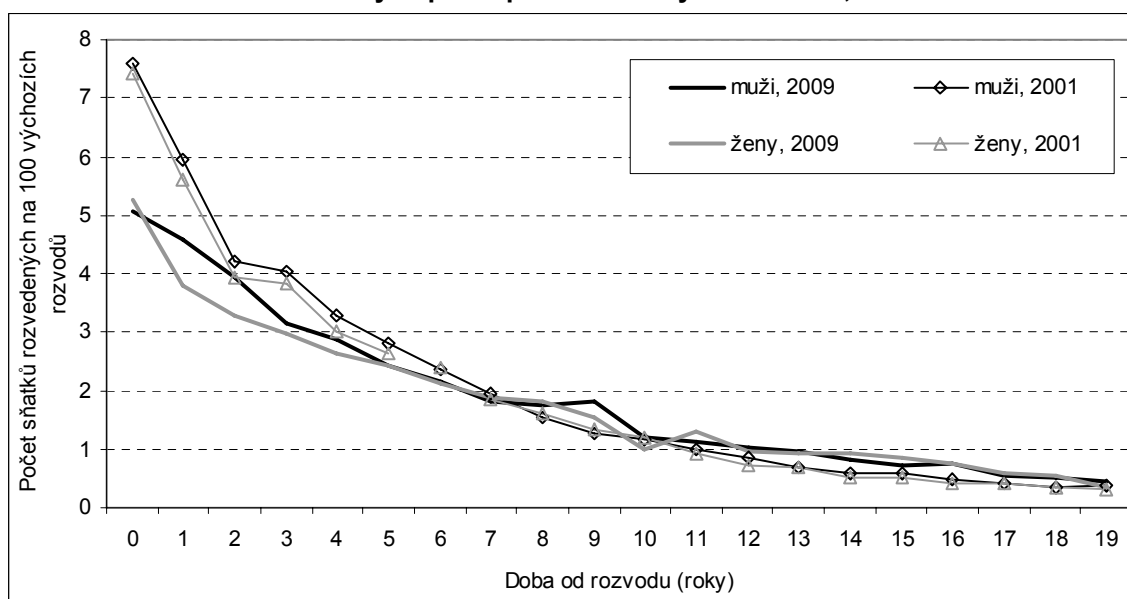
Obr. II.1 Pravděpodobnost uzavření sňatku podle pořadí, pohlaví a věku, 2009

Pozn.: Pravděpodobnost sňatku vyššího pořadí je zaznamenána až od věku 23 let, díky nízkému počtu událostí u mladších kolísá.

Výrazně nižší byla v roce 2009 i intenzita sňatečnosti rozvedených osob (a tedy i celková opakovaná sňatečnost, neboť sňatečnost ovdovělých na ni nemá velký vliv), když se její úhrnná úroveň snížila u mužů o pět a u žen o čtyři procentní body. Při setrvání specifických měř sňatečnosti rozvedených podle doby od rozvodu z roku 2009 by další sňatek uzavřelo 40,4 procent rozvedených mužů a 38,9 procent rozvedených žen, a to v průměru po 7,5 resp. 7,9 letech od rozvodu. Doba mezi rozvodem a dalším sňatkem se v průběhu let prodlužuje s tím, jak klesá míra opakované sňatečnosti krátce po skončení manželství a naopak roste míra sňatečnosti po 10 a více letech po rozvodu. Obecný tvar křivky měř sňatečnosti rozvedených se však nemění, nejvyšší je sňatečnost rozvedených bezprostředně po rozvodu, s rostoucí dobou se pravděpodobnost uzavření nového sňatku snižuje, a to shodně u mužů, tak i u žen.

Obr. II.2 Sňatečnost rozvedených podle pohlaví a doby od rozvodu, 2001 a 2009

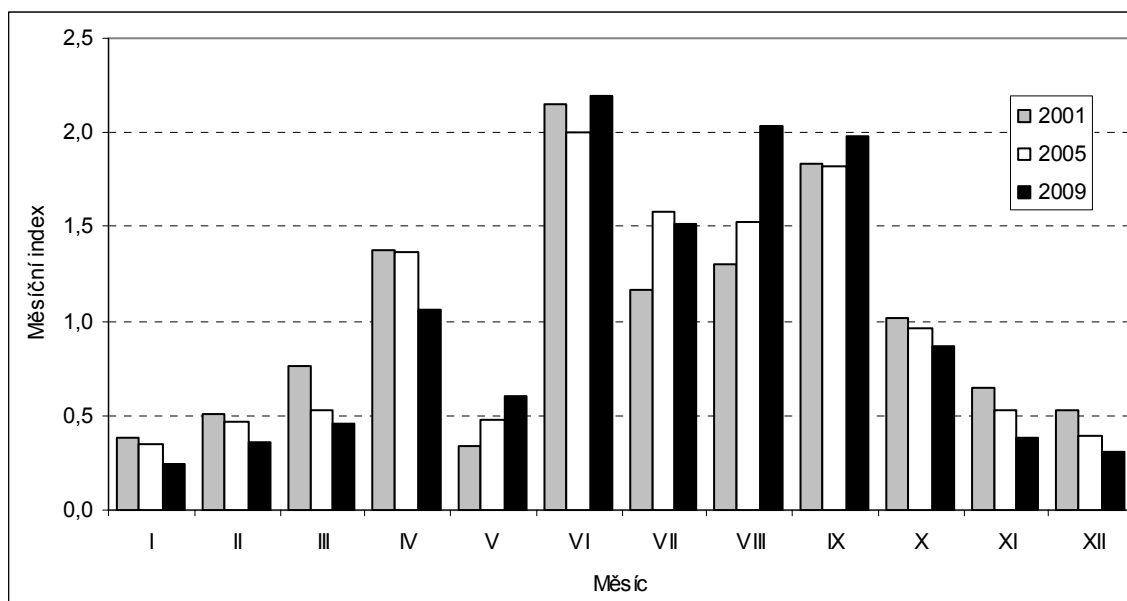
Tab. II.4 Sňatečnost rozvedených, 2001-2009

	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Úhrnná sňatečnost rozvedených (%) - muži	43,2	40,4	41,7	42,5	47,9	44,5	40,4
- ženy	41,8	39,1	40,7	40,9	46,6	44,0	38,9
Průměrná doba mezi rozvodem a sňatkem - muži	6,0	6,5	7,0	7,1	7,3	7,5	7,5
- ženy	6,2	6,7	7,3	7,4	7,5	7,8	7,9

Pozn.: Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem je vypočtena z rozložení intenzit sňatečnosti rozvedených.

Po dvou letech, kdy počet sňatků v jednotlivých kalendářních měsících roku výrazně ovlivnily „atraktivní číselné kombinace“, se maximum opět vrátilo na měsíc červen. V průběhu června 2009 bylo uzavřeno 8 609 manželství. Druhý nejvyšší počet evidoval ČSÚ pro měsíc srpen (8 255), třetí pro září (7 787). Září a červenec byly jedinými měsíci, kdy v roce 2009 počet sňatků překonal údaj z roku 2008. Svůj vliv na to pravděpodobně měl opět sousled čísel – 9/2009. Například 9. září, které připadlo na středu, bylo uzavřeno 581 sňatků, několikanásobně více, než je v běžnou středu obvyklé (v průměru 19). V červenci pak meziroční růst souvisí s nízkým počtem evidovaných pro loňský červenec, neboť v roce 2008 došlo ke kumulaci sňatků na měsíc srpen. Nejméně manželství bylo v roce 2009, stejně jako v letech předchozích, uzavřeno v zimních měsících – v lednu (995), prosinci (1 235) a únoru (1 319).

V řeci měsíčních indexů se počet sňatků v jednotlivých měsících roku 2009 pohyboval mezi 0,2 násobkem (leden) a 2,2 násobkem (červen) průměrného měsíčního počtu (po přepočtu na stejný počet dnů). Více jak dvojnásobný byl oproti průměru také počet manželství, které vznikly v měsíci srpnu. Ve srovnání s předcházejícím rokem opět mírně vzrostlo zastoupení sňatků uzavřených v květnu (měsíční index 0,6), které dlouhou dobu končilo na posledních místech žebříčku.

Obr. II.3 Sezónnost sňatečnosti, 2001-2009

Počet sňatků, kdy alespoň jeden ze snoubenců měl jiné než české státní občanství, v roce 2009, stejně jako celkový počet, zaznamenal meziroční pokles, avšak jen nepatrný (o 25 na 4 369). Ubylo sňatků Čechů s cizinci (o 211 na 2,4 tis.), avšak více bylo evidováno sňatků Čechů s cizinkami (o 154 na 1,8 tis.) a také nových manželství dvou cizích státních příslušníků (o 32 na 192). Zastoupení sňatků s alespoň jedním cizím státním občanem tak vzrostlo na 9,1 procent. Prozatím nejvyšší bylo v roce 2004 (9,8 procent).

Mezi sňatky Čechy a cizince byly prvními pěti nejčtenějšími stejná státní občanství jako v letech 2006-2008, jen se oproti předcházejícímu roku vyměnily země na pozici druhé a třetí. Pro rok 2009 skončily země původu ženicha v pořadí Slovensko, Německo, Spojené království, Ukrajina a Spojené státy. Na straně žen-cizinek, které uzavřely sňatek s Čechem, byla změna jen jediná – na páté místo se dostaly ženy z Běloruska, 1. až 4. nejčtenější pořadí zůstala oproti loňsku beze změn. Nejvíce bylo zaznamenáno manželství Čecha s ženou ze Slovenska, Ukrajiny, Ruska a Polska. Nadále přetrvávají rozdíly v rozložení jednotlivých státních příslušností, kdy sňatky českých mužů s cizinkami pěti nejčtenějších skupin státního občanství zahrnují téměř osmdesát procent případů takto smíšených manželství, kdežto na straně českých žen je diverzita země původu jejich snoubenců vyšší. Na nejčtenějších pět zemí původu připadá pouze 54,5 procent těchto sňatků.

Tab. II.5 Sňatky podle státního občanství snoubenců, 2001-2009

	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Sňatky alespoň s 1 cizincem	4 417	4 716	4 570	4 566	4 969	4 394	4 369
- podíl na všech sňatcích (%)	8,4	9,6	8,8	8,6	8,7	8,4	9,1
Sňatky - žena ČR + cizinec	2 672	2 788	2 652	2 549	2 845	2 585	2 374
z toho státní občanství (podle četnosti v r. 2009):							
Slovensko	448	506	574	612	745	728	616
Německo	466	428	251	239	236	251	256
Spojené království	171	162	147	154	224	263	216
Spojené státy	136	170	155	130	147	127	107
Ukrajina	162	188	177	142	129	89	98
Podíl pěti nejčetnějších skupin (%)	51,8	52,2	49,2	50,1	52,1	56,4	54,5
Sňatky - muž ČR + cizinka	1 691	1 859	1 822	1 907	1 940	1 649	1 803
z toho státní občanství (podle četnosti v r. 2009):							
Slovensko	422	629	677	772	843	787	787
Ukrajina	538	559	503	444	432	305	433
Rusko	139	127	123	109	125	93	111
Polsko	51	53	51	63	57	76	73
Bělorusko	64	65	31	37	31	27	35
Podíl pěti nejčetnějších skupin (%)	71,8	77,1	76,0	74,7	76,7	78,1	79,8
Sňatky - oba cizinci	54	69	96	110	184	160	192
z toho: dva občané Ukrajiny	9	9	15	17	27	25	38
dva občané Ruska	2	2	9	9	17	16	20
dva občané Slovenska	4	6	10	13	18	18	17
dva občané Vietnamu	1	1	1	0	1	1	2

Sňatky dvou osob cizí státní příslušnosti (celkem 192) se z poloviny týkaly příslušníků jednoho státu – nejčastěji šlo o občany Ukrajiny (38), Ruska (20) a Slovenska (17), z druhé poloviny byly páry z pohledu státní příslušnosti snoubenců smíšené.

Obr. II.4 Sňatky českých občanů s cizinci podle pohlaví a státního občanství (v %), 2001-2009
